

høbt Ret, naar han siger, at det er af Vigtighed at bevare Donse Krudtværk, at det er et godt Værk, der leverer billige og gode Varer, og at det derfor er nyttigt at vedligeholde Forbindelsen med det, eller om Ministeren af 1883, der finder, at alle mulige Grunde tale mod hans tidligere Grunde, har Ret. Vi kunne saa se, om vi kunne komme ud af det med Ministeren for næste Aar; maatte han have en tredje Mening om det Samme. Men vi maa holde os frie til begge Sider til Sagens Overveielse og gjøre det muligt for Donse Værk i al Hensigtsenhed at fortsætte sin Virksomhed, uden at Andre skulle falde ind over det og forstyrre det, fortsætte sin bestedne Virksomhed, selv om Marineministeren fremdeles skulle finde det rigtig at tage Anledning af Explosionen til fuldstændig at afbryde en 150-aarig Forbindelse med dette Værk og negte at give Forskud paa Bestillinger, som han tidligere ansaa for saa ønskelige, at han uden forudgaaet Bevilling gav Fabrikken Laan. Jeg er ikke aldeles overbevist om, at Ministeren ikke kunde have godt af at prøve, hvem der kan faae sit prismatiste Krudt bedst, enten Krigsministeren paa Frederiksværk eller Marineministeren paa Donse; jeg veed ikke, om Frederiksværk har saa gode Vidnesbyrd for sit som Donse for sit. Jeg er ikke utilbøielig til at tro, at nogen Konkurrence i den Henseende kan være heldig; en monopoliseret Statsanstalt med en eller anden Bestyrer i Spidsen giver i intet Forhold den bedste Betryggelse for den bedste Virksomhed. Men, som jagt, dette, hvorledes det fremtidig skal udvilles, skal jeg lade staa hen. Derom forbeholder jeg mig min Mening, og jeg forbeholder mig ogsaa Ret til at gaa med dem, der kun ville have eet Værk. Det er for at bevare denne Frihed, at jeg har stillet Forslaget. Men jeg har tillige et andet Formaal med dette Endringsforslag, det indrømmer jeg, og det er Humanitetsformaalet. Den Ulykke, der ramte den paagjældende Mand, vakte, som jeg sagde før, Medfølelse og Lyst til at komme ham imøde fra alle Sider. Jeg er vis paa, at alle hans private Kunder have ydet ham Bistand; thi uden en saadan vilde han ikke have kunnet oprette sit Værk igjen, saaledes at han kan fabrikere alt Slags Krudt; den Gæste, der behandlede ham anderledes, var Staten, den gamle 150-aarige Kunde, der behandlede ham paa den Maade, jeg har nævnt; den sagde, at den nok vilde hjælpe, naar den kunde sikkre sig, at Donse blev ødelagt som Krudtværk, den vilde nok hjælpe Manden personlig, men den vilde sikkre sig at faae nødvendiggjort en Udvidelse af Værket paa Frederiksværk, foregribe vor Bestemmelse med Hensyn til den even-

tuelle Udvidelse af dette Værk; man vilde hjælpe ham personlig, naar det andet Tidspunkt var indtraadt, men man vilde forhindre Værkets Fortsættelse. Det er ikke lykkelig, da private Mand ere traadte til under denne Sagens Stilling og have bidraget til at faae Værket opført saaledes, at det kan fabrikere alt Slags Krudt; men det er en Selvfølge, at de pekuniære Forhold derved ere flette, og at den Vedkommende, naar han skal fortsætte, maa have noget mere Driftskapital, end han har, og jeg kan ikke skjønne rettere, end at vi, der i Reglen ikke have højt Grund til Andet end at være tilfredse ved Forbindelsen med dette Krudtværk, have en Forpligtelse til at støtte den paagjældende Mand. Staten har fra gammel Tid staaet i Forbindelse med det paagjældende Værk og har derved støttet det, og i Almindelighed har det været billigt; det har for 200 Centner Krudt til Marinen faaet i Arbejds løn og Transport godt 12,000 Kr. om Aaret, medens Marinen selv har leveret Salpeter og Svovl. Jeg gad vidst, hvorvidt Marinen vil kunne faae sit Krudt paa lignende Betingelser, hvis man faaer det store Værk istand? Jeg vil indrømme, at den høitærede Marineminister vistnok har Ret, naar han har sagt, at Forbindelsen med Donse Krudtværk har været fordelagtig, og naar det er Tilfældet, forekommer det mig, at den samme Humanitet, som enhver Mand overfor saadanne Forhold vilde vise en Mand, der usforlydt er kommen i en saadan Stilling, bør vi vise, og det ville vi jo ved alle Leiligheder. Naar nu Marineministeriet har undladt ethvert Stridt, ikke blot i Sommer, da det ingen Penge havde, men ogsaa i de sex Maanedes, da Rigsdagen har været samlet, for at komme denne Mand til Hjælp, og det alene for at faae Donse ødelagt som Krudtværk, saa vil jeg dog lægge Folkethinget paa Sinde, om det i dette Forhold vil vise et andet Sindelag, end det viser ved mangfoldige andre Leiligheder, og om vi ikke have Lov til overfor dette Forhold at give en Afstemning, der kræver den Humanitet, jeg her har omtalt, og viser det Sindelag, vi have. Dette er altsaa min anden Hensigt med Forslaget. Ved at vedtage dette ville baade de, der ville have Donse Krudtværk nedlagt, og derved ere i Overensstemmelse med den nye Minister, og de, der staa paa den gamle Ministers Standpunkt fra isjor, staa frit til næste Aar, saaledes at vi kunne vedblive at bestille Krudt fra Donse. Det er ikke min Hensigt at mene, at vi skulle med Hensyn til Donse behøve at tilskyde væsentlige Summer, vi behøve hverken at styde et halvt eller et helt Hundrede Tusinde Kroner til. Et Krudtværk er ikke et